بۆچی گەنجان زۆربەیان شاعیرن!.. کاروان حەسەن

لەسەردەمی ئێستادا، شیعر پانتاییەکی زۆری دنیای ئەدەبی داگیر کردووە، تایبەت لەئەدەبی کوردییەوە کە باسەکەی ئەمە پەیوەندی بەوەوە هەیە، لێرەوە سەرنجتان بۆ چەند هۆکارێک ڕادەکێشین کە بوونەتە هۆکاری سەرەکی و بنچینەیی لە بەشاعیر بوونی گەنجان و نووسینی شیعر یان پەخشان یاخود هەر دەربڕینێکی تر کە بۆ خۆ خاڵی کردنەوەی ناخییەتی و ڕزگار بوونە لەو دەردو کوێرە پڕ ژانەی لەسینەی هەریەکەکیاندا پەنگی خواردووەتەوە و وەک گڕکانێک دەیڕژێتە دەرەوەی ناخی و خۆی لەو ئێش و ژانە ڕزگار دەکات، کە ئەمەش بێگومان هەمووی ناچێتە چوارچێوەی شیعر و پەخشانی جوان و ڕاست و بەماناوە، بەڵکو زۆرجار دەردە دڵەکە و کەسی نووسەر خۆی پێیەوە مژووڵ دەکات و دەیەوێ لەڕێی نووسین، کوڵ و ژانی دڵی بەو نووسینە خاڵی بکاتەوە، چونکە پڕۆسەی نووسین لەیەکەم ئامانجدا بەتاڵکردنەوە و خاڵی بوونی ناخە لەو ئازار و ژانەی لەدڵی مرۆڤەکان پەنگی خواردووەتەوە، هۆکاری سەرەکی و بنەڕەتی بریتییە لە بێکاری و زەحمەتی ژیان و بێ پارەیی و ئێش و ئازار و مەینەتی ڕۆژگار، کە هەموو ئەمانە وایان کردووە، گەنجانێک دەست بدەنە پێنووس و خەم و مەینەتی ڕۆژگار لەدڵ دەرکەن و بیخەنە دوو توێی لاپەڕەکان و بەناوی نامیلکە و دیوان و بەرهەمی شیعری بڵاوی بکەنەوە، لەلایەکی تر خیانەت و نەگونجان و ڕاڕایی و تاڵی و سوێری و داوای زۆری ڕەگەزی مێ لە بەرامبەر شووکردن و ماڵ و حاڵی دوا ڕۆژیدا بوونەتە ڕێگری ئەو بەیەک گەیشتن و بەیەک شادبوونە، بۆیە زۆرێک لەو کەسانە کە تووشی ئەو جۆرە بارودۆخە بووینە خۆیان لەناو شیعردا دەدۆزنەوە و ڕوو دەکەنە شیعر نووسین و شیعر دەکەنە پاڵنەری دەربڕینی ئێش و ژان و ئازارەکانیان. ئەمە جگە لەوەی ئەو شوێن و نەتەوە و وڵاتانەی کێشە و گرفت و شەڕ و شۆڕیان تێدایە شاعیریان زیاترە و زیاتر بەشیعرەوە سەرقاڵن، هەروەک (ئیبن سەلام) دەڵێ:

ئەو نەتەوانەی شەڕیان تێدایە زیاتر شیعر دەنووسن و شاعیریان زیاترە، کەواتا هۆکار زۆرن بۆ بوونە شاعیر یان شیعر نووس، چونکە وەک لەسەرەتاوە وتمان ئەمانە هەمووی ناچنە خانەی شاعیر و شیعرەوە، بەڵکو دیوارێکی ئاسنین هەیە کەوەک سنوور لەنێوان ئەو دوانەدا، ئەمەش بەرهەمی باش و جوان دەتوانێ ئەو سنوورە لێک جیا

بکاتەوە، لەگەڵ ئەوەشدا شیعری ئەمڕۆی کوردی خاوەن شاعیری جواننووس و باشە، ڕۆژانە بەرهەمی جوان و باش دەبینین و لەبەرامبەریشدا بەرهەمی کرچ و کاڵ و خراپ زۆر زیاترە و ڕۆژانەش ژمارەی بنووس لەزیاد بووندایە، ئەوەی جێی داخە زۆرێک لەو شاعیرە جواننووسانە نەناسێنراون و زۆرێکیش لەو وشە ڕیزکەر و بنووسانە زیاد لە مافی خۆیان مافیان دراوەتێ و بەشان و باڵیاندا هەڵدراوە و گەورە کراون، تەنانەت هەندێکیان وەک بازرگان کەوتونەتە گیانی شیعر و ڕۆژانە دەیان شیعر دەنووسن، لەکاتێکدا مەرج نییە هەموو ڕۆژێک شیعر بنووسرێ و هەموو مانگێک نامیلکەیەک یان بەرهەمێک بخەیتە بازاڕەوە.

خاڵی بوونی هەندێ دەق لەهەست و سۆز و ئاواز و ڕیتمی شیعری وای کردووە بەرهەمەکە هەموو شت بێت تەنیا شیعر نەبێ، کەواتا زۆر گرنگە شیعر هەست و سۆز و دەربڕینێکی جوان و باش بێت و خاڵی نەبێ لە واتای شیعر، بەدیوێکی تر ناکرێ شیعر تەنیا چەند وشەیەکی ڕووت و بێ مانا و سادە بێت، شیعر تەنیا دەربڕین نییە، شیعر تەنیا وشە ڕیزکردن نییە، شیعر تەنیا پڕکردنەوەی لاپەڕە سپییەکان نییە بە وشەی سواو و بێ مان و دووبارە، ماکس فرێش دەڵێ:(نووسەر بۆ ئەوە دەنووسێ تا باشتر بەرگەی نەهامەتییەکانی ژیان بگرێت)(1).کەواتا ئەبێ نووسەر ژیان بنووسێتەوە و ئێش و ئازارەکان ببنە کارەکتەر و ژانی ژیان نیشان بدەن و ئازارەکانی مرۆق بخەنە ڕوو یان شیعر هەر بۆ ئەوە نییە شاعیر بۆ خودی خۆی بینووسێت و تەنیا خودی خۆی مانای بکاتەوە، ئەبێ خوێنەریش لەو واتا مەجازی و نهێنییانە بگات و بیان دۆزێتەوە کە شاعیر بەهۆی کۆد و ڕەمز و فەلسەفەوە لەناو بەتەی شیعر دەیان شارێتەوە، لەلایەکی تر شیعر ئەگەر چێژی پێ نەبەخشی و نەیتوانی دەروونت بخاتە ئارامی و چێژێک نەخاتە دڵتەوە شیعر بوونی لە چیدایە؟

ڕیچارد هەرد دەڵێ:(شیعر هونەرێکە مەبەستی ئەنجامدانی گەورەترین چێژ بەخشینە بە گوێگر).(2)

لەلایەکی تر زۆر بوونی شیعر پەیوەندی بەو بێ سانسۆری و نەبوونی فلتەرێکی چاک و باش لە کەسانی شارەزا و لێزان لەچاپخانە و وەزارەتی رۆشنبیری وای کردووە هەرچی بێ، بەبێ خوێندنەوە و جیاکردنەوەی باش و خراپ لەچاپ بدرێ و بکرێتە کتێب و ناوی بنرێ(نامیلکە، دیوان، بەرهەم) لێرەوە تەنیا باس لەو زۆری و بەرییەی شیعر کراوە و دەکرێ ئەگەرنا بێینە سەر خالی تر و تایبەتمەندی تری شیعر لەزۆربەی بەرهەم و دیوان و نامیلکە

شیعرییەکان بێبەش دەبن لە ناوی شیعر و تەنیا چەند وشە ڕیزکردنێک لەخۆیان دەگرن، چونکە زمان گرنگترین شتە لە شیعردا کەچی لە شیعری ئەمرۆدا زۆر بەکەمی ئەو خاڵە بنەڕەتییەی شیعر هەست پێدەکەین و دەیبینین. چونکە (بەبێ زمانێک کە هەڵگری هەردوو ڕەگەزی ئێستاتیکا و با بەت بێت، ئەستەمە دەقێک ببێ بەشیعر)(3)

کاروان حەسەن – هەولێر

سەرچاوە:

(1) ئەنتەرنێت.

(2) دەروازەی شیعر ناسین، جەمال حەبیب الله (بێدار)، ل□ ب□□اوکراوەکانی دەزگای نارین، 2012 ل18

(3) گەڕان بەدوای جیهانێکی دیکەدا ، سەدیق سەعید ڕواندزی ،لەبلاوکراوەکانی سەنتەری لێکۆڵینەوەی فیکری و ئەدەبی نما ، چاپی یەکەم . هەولێر 2011 ل 5

بەهرەیەکی نوێ لە شیعری کوردیدا دەرکەوت.. سەباح ڕەنجدەر

ئەو چێژ و هێزی بەردەوامییەی خوێنەر لە خوێندنەوەی شیعر وەریدەگرێت، شاعیر لە نووسینیدا وەریناگرێت. شاعیربوون پێویستی بە دانایەکی پەیبەر هەیە. بە دەربڕینێکی زۆر سادە پێویستە بە گەرمییەکی زۆرەوە لە زەین و خەیاڵیدا دانایەکی پەیبەربێت، زەین و خەیاڵی بینینێکی ئاگایانەبن. چاوانی بنووقێنێ و هێزی شاراوە ببینێ.
وەشانی نووسیار، سوپاس بۆ ئەو متمانەیەی بە بۆچوون و تێگەیشتنی منتان کردووە. بۆ خەڵاتێکی باوەڕپێکراو، کۆمەڵێك كۆشیعرتان بۆ

ناردووم تا من پێوانەی کردار و خاڵی پەیوەندییان بم، بەهرەی هۆشمەندیی و کارامەیی زمانیان بناسم.
بۆ هیچ (ئا) و (نا)یەك بۆچوون و تێگەیشتنم بۆ: شیعری بێگەرد لە سەرووی هەموو (ئا) و (نا)یەکان، لەکردەی گەڵاڵەکردندا دەگەیەنم.
سەرەتا بیرم لە هەموو خاڵە کاریگەرەکان کردەوە، وەك تێگەیشتن و هەستپێکردن. نزیکەی چل ساڵی خەریکبوونی خۆم بە شیعرەوە پێیاندا تێپەڕیوم، بوونەتە تیشکێ و ناوەندێك تێیاندا بیرم کردووەتەوە و هەڵوەستەیان پێکردووم. ئەو پێودانگانەم بۆ پێوەربوون دانا و ڕایەڵ و تانوپۆی پێوەربوونم بردەوە ناویان، بە سروشتی خۆیان لە هۆکاری گەشە و گۆڕانیان وردبوومەوە.
1- زمان – ئاستدار – یەکئاست. 2- وێنەی ئەندازەیی – فەزای وێنە. 3- شێواز – ڕەگەزی کتوپڕی – یەکێتی بابەت – گۆشەی ڕوانین – ئازادی نەست – ئاماژە. 4- میتافۆڕ. 5- دەربڕین – هەڵچوون – تەئەممول – پەیامی هونەری. 6- ڕەهەند و بەهای ئێستێتیکی. 7- ڕێنووس. 8- دابەشکردنی وێنە لەسەر ڕووبەری کاغەز – مۆسیقا.
(ئەو خاڵانەی دامناون کەمەیەکی کەمیانم بەدی کرد.) دوای هەموو پێوەرەکان، بەڵام دەرکەوت زمانی ئاستدار دەتوانێت جیهانبینی خۆی بدۆزێتەوە، هەموو ئەو خاڵانەش بێت شیعرییەت وەك ناوەندێك تیشکەکانی لێ هەڵدەگرێ و دەشیگەڕێنێتەوە ناوی، هێزی شیعرییەت و ئێستێتیکای خۆدروستکردن بەرهەم دەهێنێت. هەموو ئاستەکان نموونەی زۆر لێك جیانین، قووڵایی دۆخی شیعرییان نەخەمڵیوە و سیما و کەشوهەوایان تەواو نەڕسکاوە. کۆشیعر هەیە لایەنی یەکێتی بنیادی تێدا درەوشاوەیە و تێیدا کەوتمە مەترسی بیرکردنەوە و هەڵبژاردن.
پێنج جار هەموو کۆشیعرەکانم خوێندەوە، دڵنیاییەکی زۆرم وەرگرت. هەر جارێك بۆ ڕاگرتن لە ئاست داوای پێوەری پێودانگێك، زەین و خەیاڵ و پێوەری هەموو هەلومەرجەکانم کرد، بوومە خوێنەری نەبینراوی کتێبەکان، چێژی خۆم نەسەپاندووە. کارم بە بۆچوون و تێگەیشتن و خواستی شیعرییەت و پێوەرە هونەرییەکان کردووە. خاڵی دوابۆچوون و تێگەیشتن و پێوەرم دانا، کۆمەڵێك خەسڵەت وایکرد ئازادی بە خۆم بدەم کۆشیعری: (کێڵگەی بەتاڵ) بۆ خەڵات دەستنیشان بکەم.
کرۆکی نوێبەخشی لە سەرەتا و کۆتاییدا خۆلادانە لە زمانی پەککەوتوو، شاعیری دەستنیشانکراو لە زمانی پەککەوتوو خۆی لاداوە و لەناو زمانی شاعیرانی تریش ون نەبووە. زمانی لە ڕستەی سادەوە گواستووەتەوە بۆ ڕستەی لێکدراو. لە ترپە و ئاوازدا فۆرمی زەینی پێداوە. بە تەکنیك و ئاستی جیاجیا بەکاریهێناوە.

لەمانادا خەسڵەت دەداتە وێنەی پڕ و چێژی لێ هەڵدەقوڵێنێ. هەڵکۆڵینیشی لە هەستەکانی خۆی کردووە.
ستایش بۆ داهێنان و ئەو لاوانەی خۆیان دەستەبەرکردووە و هەڵکۆڵین لە هەستەکانی خۆیان دەکەن، بە چاپکردنی ئەم کۆشیعرە بەهرەیەکی نوێ لە شیعری کوردیدا دەردەکەوێت.

20/5/2021 هەولێر

تێبینی:
وەشانی نووسیار، ساڵانە خەڵاتی چاپکردنی سێ کتێبی هەیە. کۆشیعرێك، کۆچیرۆکێك، ڕۆمانێك. ئەم سەرنجانە بۆ خەڵاتی چاپکردنی کۆشیعری ئەمساڵ نووسراوە.

گفتوگۆی ڕۆژنامەی ئۆکتۆبەر لەگەڵ عوسمانی حاجی مارف سەبارەت بە پرسی هەڵبژاردن و پێکهێنانی حکومەت

ئۆکتۆبەر: وەکو لە بەیاننامەی حزبیشدا هاتووە، هەڵبژاردنی ئەمجارە بۆ سازدانەی حکومەتی عێراقە، کە لە ئاکامی خرۆشانی جەماوەرییەکانی شارەکانی بەغداو خوارووی عێراقەوە تووشی قەیران بوو وە هەڵوەشایەوە. حکومەتێکی کازمی وەکو حکومەتێکی کاربەڕێکەر، ئەرکی خۆی بۆ سازدانی هەڵبژاردنی پێشوەختە دەستنیشان کرد، گوایە خواستێکی سەرەکی خۆپیشاندەرانیش بووە. بەڵام ئەوەی لەماوەی ڕۆژانی ڕابروودا دەبینرا ئەوەیە کە خەڵکێکی زۆر بەشداری هەڵبژاردن ناکەن. ئایا بەڕای ئێوە ئەم هەڵبژاردنە وەڵامە بۆ خواستی خۆپیشاندەران، ئەگەر وایە بۆچی ئەو ژمارە زۆرە لەخەڵك بەشداری ناکەن!؟

عوسمانی حاجی مارف: هەڵوەشانەوەی حکومەتی عێراق ئاکامی ئەو بنبەست و قەیرانەی دەسەڵاتی سیاسییە، کە لە ئەنجامی ئەو

ئالوگۆڕانەی لە هەلومەرجی سیاسی ناوچەکەدا بەگشتی و، لە عیراقدا بەتایبەتی پێشهاتووە، لە پاشەکشەو شکستەکانی ئەمریکاوە تا دەخالەت و کێشمەکێشی وڵاتانی زلهێزی دنیاو ناوچەکەو دابەزینی ئاستی هاوسەنگی ئەو هێزانەی پێناسەی خۆیان لە پێکهێنانی دەسەڵاتی سیاسی عێراقدا کردووە، لە هەمانکاتدا پیادەکردنی ئەزموونێکی شکست خواردییان لە چۆنیەتی بەڕێوەبردنی کۆمەڵگە نیشانداین و بەرجەستەترین نمونەی جەردەیی و دزی و گەندەڵی بون لە بەکارهێنانی دەسەڵاتی سیاسیدا، وەک خۆشتان ئاماژەتان پێداوە، ناڕەزایەتیەکانی ئۆکتۆبەریش کاریگەریەکی بنەڕەتی بون کە ئەو دەسەڵاتە ناچار بکات ئەو حکومەتە هەڵوەشیتەوەو حکومەتی کاتی کاربەڕێکەر بخەنە سەرکار.

هەڵبژاردنێک بەهەر فۆرمو شێوازێک خۆی بنوێنێت و چەندین فێڵ و ساختەکاری تیا بەکاربهێنرێت، هەرچەنێک بێت تێیپەڕێنن، گرنگترین مەسەلە ئەوەیە لە دۆخێکی وەها نالەبارو ناسازو نەگونجاودا حەتمیە ئەو هەڵبژاردنە ناتوانێت و بۆی ناکرێت بەهیچ جۆرێک کاریگەر بێت لەسەر ئارامکردنەوەی گێژاوێکی سیاسی کە چەندین ساڵە چارەنوسی عێراقی خستۆتە ژێر باڵی خۆیەوە. هەر بۆیە پێویستە مەسەلەیەک کە زۆر جێگای سەرنجمان بێت، گەر تەواوی هەڵبژاردنەکانی پێشوی عێراق ئەو واقعیەتەی خستە بەردەممان کە نە ئایندەی عێراقی لەو گێژاوە دەرهێناو نە وەڵامی بە هیچ خواست و پێداویستیەکانی خەڵکدایەوە، ئیتر لە هەلومەرجێکی پڕ گێژاوی سیاسی زیاترو بن بەستو شکستی دەسەڵاتی سیاسی وئابڕوچون و ڕیسوابونی تەواوی ئەو هێزانەی لە پرۆسەی سیاسی عێراقدا ڕۆڵیان بوەو هەیە، ئێستا دە بێت خەڵکی عێراق کام چاوەڕوانی و کام ئومێدی بە هەڵبژاردنی ئەم دەستەو تاقمە مافیا ئیسلامی و تائفی و عروبانە و کوردایەتی هەبێت، کە لەڕێگەی هێزی چەکداری و بەناوی هەڵبژاردن و پێکهێنانی حکومەتێکی تەوافقیەوە دەسەڵاتی میلیشیاکان چەندین ساڵە سەروەت و سامانی عێراق و کوردستانیان قۆرخکردووە.

ئەم دەسەڵاتە تەواو بێگەن و ڕیسوا بووە، هەر بۆیە ڕوخانی لای خەڵکی عێراق بوە بە بەهێزترین دروشم و خواست. بە ڕوخانی ئەم دەسەڵاتە بە پاشەکشەو بە سازشە هەنگاوەکان تا بێت خێراترو فراوان تر دەبێت، گەر سەرنج بدەن لە دەستەواژەی دروشم و ناڕەزایەتیەکانیان، نەک هەر ناخوازن بەشداری لە هەڵبژاردنەکاندا بکەن، بەڵکو دروشمی بایکۆتیان پێ کەم و ناتەواوە، هەڵوەشانەوەی ئەم دەسەڵاتەو وەستانەوە لەبەرامبەر تەواوی پرۆسەی سیاسی ئەم هێزانەدا، بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی بەرفراوانی هێناوەتە پێشەوە، پێویستە ئاسۆی ئەو بزوتنەوەیە بەرەو پێشترو سەرکەوتن هەنگاو بنێت، تا کۆتایی بە تەواوی پرۆسەی سیاسی و دەسەڵاتی ئەو هیزانە

بهێنێت.

ئۆکتۆبەر: لەحاڵەتی بەشداری نەکردنی رێژەیەکی بەرچاو لە خەڵکی عێراق، ئایا ئاکامی هەڵبژاردنەکان چی لێدێت؟ ئایا دەکرێ ئەو حکومەتەی وەکو بەرەنجامی ئەو هەڵبژاردنە پێکدێت، شەرعیەتی سیاسی و یاسایی هەبێت، چ لەئاستی جیهانیدا و چ لە ئاستی ناوخۆیدا؟ ئایا بەڕای ئێوە ئەگەری ئەوە هەیە کە هەر حکومەتێك پێك بێت؟

عوسمانی حاجی مارف: لە ئاستی جیهاندا هیچ پێوانەیەک نەخراوەتە بەردەست بۆ شەرعیەت دان بە هەڵبژاردن، تا ڕێژەی چەند لە دانیشتوانی هەر ووڵاتێک بەشداری لە پرۆسەی هەڵبژاردن بکەن یان بەشداری نەکەن، ئەو هەڵبژاردنە بە فەرمی دەناسرێت یان ناناسرێت! پێکهاتەی سیستمی دیموکراتی ئەوەی خستۆتە ڕوو، هەر چەندێک لە هاووڵاتیان بەشداری بکەن دەسەڵاتداری بەرجوازی کاروباری دەسەڵاتی سیاسی خۆیانی پێ ڕایی دەکەن، هەڵبژاردن تەنها جیاکردنەوەی دەنگەکانە بۆ دیاریکردنی زۆرترین ڕێژەی دەنگدەر بە حزب و لایەنێک یا لیستێک، ئەویش لەسەر بنەمای دابەشکردنی ڕێژەی بەشداربوان و، دەنگەکان بەسەر ژمارەی ئەو کورسیانەی دیاریکراون بۆ پەرلەمان و پێکهێنانی حکومەتەکەیان، ئیتر هەر ڕێژەیەک بەشداری دەنگدان بکات بۆیان گرنگ نیە. بۆیە لەم بارەیەوە بە هەڵبژاردنەکانی عێراقیش پێویست ناکات لە سەنگەی شەرعیەتی سیاسیەوە بچینە سەرئەوەی کە ئایا ئەتوانن حکومەت پێک بهێنن؟ بەرای من لەم بارەیەوە هێزە سیاسیەکان دەرگیر نین و کاری خۆیان تێدەپەڕێنن، بەڵکو ئەو ناڕەزایەتیە جەماوەریە فراوانەی لە ڕاپەرینی ئۆکتۆبەرەوە بەرەو ڕویین و خواستی ڕوخانی دەسەڵاتی سیاسی دروشمی سەرەکی ئەو ڕاپەرینە بوو، ئیمکانی تێکدانی پێکهاتەی حکومەتی دوای ئەم هەڵبژاردنە دەخاتە بەردەمیان. لەلایەکی ترەوە بنبەست و قەیرانی دەسەڵات، لە پێکهاتەی ئەم هێزە میلیشیا ئیسلامی و تائفی و عروبەو کوردایەتیەی هەژدە ساڵە ئەزمونێکی شکستخواردوی وەهایان نیشانداوین کە دوبارەکردنەوەی هەمان شێواز لە پێکهێنانی حکومەتی تەوافق کارێکی نەک ئاسان نیە بۆیان بەڵکو ئەگەری ئەوە هەیە بارگرژی و ناجێگیری سیاسی زیاترو قەیرانی قوڵتر لە عێراقدا بخولقێنن.

ئۆکتۆبەر: ئەگەرهاتوو مەسەلەی پێکهێنانی حکومەت بەوجۆرە بوو کە هێزەکان لەنێوان خۆیاندا رێك نەکەون، ئایا ئەگەری تێکچوونی بارودۆخی ئاسایش و ئارامی عێراق هەیە؟ ئایا دەوری دەوڵەتانی ناوچەکە لەپرسی پێکهێنانی حکومەتدا چەندە دەتوانێ کاریگەری

هەبێت؟

عوسمانی حاجی مارف: جارێ پێش هەموو شتێک عێراق بۆ خۆی نە ئاسایشی هەیەو نە ئارامی، نەبوونی ئەم نائارامییە و نەبوونی ئاسایش و گێژاوی،سیاسی، ئاکامی هەلومەرجێکی سیاسییە کە لەداگیرکاری ئەمریکا و وێرانکردنی عێراقەوە بەسەر خەڵکدا سەپێنراوە، تا دابەشکردن و بەتاڵابردنی سەروەت سامانی عێراق لە لایەن دەستەو تاقمو گروپی میلیشیایی ئیسلامی و تائفی و قەومییەکانەوە، کە مایەی ژیان و گوزەرانێکی دۆزەخ ئاسایە بە دانیشتوانی عێراق. ئەم هێزە سیاسیانە حکومەت پێک بهێنن یا پێکی نەهێنن هیچ کات لە ڕاستای سیاسەتی ئارامکردنەوەو کۆتایی هێنان بە گێژاوی سیاسی نین، هێزی ڕاوڕوت و تاڵانی و دزی و جەردەیین، بەڵکو سود لەو گێژاو نائارمییە وەردەگرن، تەنها یەک ڕێگا ئومێد بەخشە بۆ ئارام بونەوەی عێراق، ڕماڵین و پاکردنەوەی عێراقە لەم جڕوجانەوەرانە.

ئۆکتۆبەر: ئەگەرهاتوو خەڵکی کوردستان بەڕێژەیەکی کەم بەشداری هەڵبژاردنیان کرد، تا چ ڕادەیەك ئەوە کاریگەری دەبێت لەسەر نوێنەرایەتیکردنی خەڵکی کوردستان لە بەغدا؟ ئایا نابێتەهۆی باڵادەستبوونی حکومەتی ناوەندی بەسەر کوردستاندا؟

عوسمانی حاجی مارف: پرۆسەی هەڵبژاردن لە کوردستانیش هەرچۆنێک بێت حزبەکانی کوردایەتی لەسەر ئەوە نەوەستاون ڕێژەی بەشداربوان چەندە، هەرچەندێک بەشداری لە هەڵبژاردندا هەبێت، بەشیك بۆ شەراکەت لەدەسەڵاتی سیاسی لە ناوەندا بەدەست دەهێنن، بەڵکو لە ڕێگەی هاوسەنگی هێزەوە دەچنە ناو پرۆسەی سیاسی بۆ ڕێکەوتن لەگەڵ هێزە میلیشیاکانی عێراقدا، بۆیە ئەوان نوێنەرایەتی خەڵکی کوردستان ناکەن، بەڵکو حکومەتێک کە لە عێراق لەسەر بنەما تەوافقی دەستەو تاقمی هێزی میلیشیا تائفی دامەزرا بێت ،کە جەردەیی و تاڵانی و دزی بەرنامەکەیان بێت حزبە کوردییەکانیش دەبنە شەریکە بەشی ئەو هێزانە.
ئەوەش کە پێویستە ڕوشن بێت بۆمان عێراق و کوردستان لە نێوان ئەو هێزە تائفی و عروبەو کوردایەتی و بنەماڵەکاندا دابەشکراوە، ئەوە هاوسەنگی هێزە ئەتوانێ باڵادەستی هەر هێزو لایەنێک دیار بکات نەک دەنگدانی خەڵک و هەڵبژاردن.

ئۆکتۆبەر: لەحاڵەتی پێك نەهاتنی حکومەتی عێراق و تێکچوونی بارودۆخی سیاسی و ئەمنی، بارودۆخی سیاسی و ئەمنی کوردستان چی بەسەردێت؟ دەبێ خەڵکی کوردستان لەم بارەدا چی بکەن؟

عوسمان حاجی مارف: بەو ئاقارەی کە بە دەوری حزبەکانی کوردایەتی هەمیشە چارەنوسی کوردستان گرێدراوە بە بەرژەوەندی و پەیوەندی و یەکپارچەیی عێراق و حکومەتی فیدرالیەوەو جێگاو ڕێگایەک کە لە هاوکێشە سیاسیەکاندا بویانەو پاشکۆی بەرژەوەندیە سیاسیەکانی ووڵاتان بون، بەردەوام ناجێگیری سیاسی لە کوردستانیشدا واقعیەتی ژیان و گوزەران و چارەنوسی خەڵک بووە.
بەو مانایەی ئەم هەڵبژاردنەی ئێستای عێراق لە لایەک جێگای ئەوپەڕی ناڕەزایەتی و نەفرەتی خەڵکە و، لەلایەکی ترەوە دوای هەڵبژاردن پێکهێنانی حکومەتی عێراق، لە نێو ئەو جەنجاڵە و ئاڵۆگۆڕە سیاسیانەی ناوچەکەو عێراقدا ئاسەکەی دیار نیەو دەرگیرە لە ناو قەیرانێکی قوڵدا. لەهەمانکاتدا کێشەکانی هەرێم و بەغدا لە هەمان چوارچێوەدا یاریکردن بە چارەنوسی خەڵک بەسەر دەبرێت، هەڵبەتە ئاشکرایە کە دوای ئەم هەڵبژاردنەو چونە ناو پرۆسەی پێکهێنانی حکومەتەوە ئەو ئەگەرانەی لە پێشهاتنی دۆخێکی نالەبارتر پێشبینی بە ئایندەی عێراق دەکرێت، کوردستان بەبەش نابێت لە دۆخی نالەباری هەرئاڵوگۆڕێک کە بەسەر عێراقدا ڕوبدات، بە خەڵکی کوردستان ئەو ڕێگایە کارسازە کە وەک بەشێک لە ناڕەزایەتیەکانی عێراق تووڕەیی و ناڕەزایەتیەکانیان وەها عەمەلی کەنەوەو گەشە پێبدەن کە کۆتایی بەدەسەڵاتی بزوتنەوەی کوردایەتی بهێنن و دەسەڵاتی نوێنەرانی ڕاستەقینەی خەڵک لە شوراکاندا هەڵبژێرن و حکومەتی شورایی دامەزرێنن.

چیای زەریا.. شیعر/ کاوە عوسمان عومەر

لە نیوە شەوا،،
کوپێک قاوەیە،،
خوێنی ڕەشی شیعر،
سەرهەڵگرتنی من،
لە نیشتمانە، ،،
دەرگاکانیم بیرچوەتەوە،
یان ئەو، سنورەکانی لەداخستووم،،

خەیاڵ ئەکەم، لە ئۆقیانوسی وشە، کاتێ..
سروەی گڕەی مەرگێکی قەشەنگ بردوومی!
کە جەستەم ئێستا هەورە،
سڵاوم لەو پۆلە ڕیشۆڵە ب□د□ن□فرەتیانەی ئاسمانی خەمگینیە!
کێڵگەی زەمەن ڕێگاکانیم وونکردوە!
تارمایی ئەو ئافرەتەی، لە کتێبێ…
لە بارانی شەستە سەفەر!
هەزار مانگی بوهەیمی پێشکەش کردم!،
سەر ل□ بەیانی کۆچێکی پرتەقال□ی..
وەک باڵی تاوسی حەسرەت،،،
وەک ئاوازی..
نامۆیی بەم زیندەگی تەنیاییە،،
جێمان دێڵێ،،
هەرلەهەمان ڕێگە ی دووری کازیوەوە، ئازیز..
چاوەڕێم کە،
لە ژێر گلۆپە تەڕەکانا،
با بلەرزم، و تەزیوبم،،
لە ژێر پیانۆی نەرمی نمەکانی بیرەوەریت،،
کەسێ بە مەی جوانی کازیوە مەست بێ،،
کوا گوێ ئەداتە زوقم و تەمو مژی تەنیایی؟!
لێوم پڕە لە ژەهری غوربەت،،،
تازە دەبێ هەمووی نۆش کەم،،،
دادەچۆڕێتە دڵ..
ئەو وورد□ ل□م□ زبرانەی بیرەوەریت!
ئەسوتێ بەهارێ،،،
لە ڕوباری ئەندێشە ی کوژراوەکانی ڕۆژەکانی غوبار!
هەڵدوەشێتەوە، بیناسازی پەیکەرتاشی ..
کۆشکی بڕیار،
کاتێ هارمۆنیکای مەرگ ل□ بەردەم دەرگایە..
لەوێندەرێ،
خۆم بە نیگرۆ درەوشاوەکانی..
خۆرێکی نیوەشەوی پەمەیی ئەشۆم،،
لەوێ، کتێبی ئاو ئەخوێنمەوە، تاوەکو…
لە تاقیکردنەوەی کچی فلوتژەنی..
سەر کانی موحیبەت دەرچم!
بیرۆکەی خۆکوشتنی ساتە ئاڵتونیەکانی ئێستاش،
هەر بە هەڵواسراوی،،

بە زنجیری بنمیچی دۆزەخی ڕۆح خۆیەوە قەشەنگە!
ئەرێ دەشتایی سپێدە،،
لە کوێوە دەست پێدەکات…؟!
کام هەنگاو لە قیبلەنمای ڕوناکیەوە دەستپێکەین؟
من هەر خۆم،
پێش چونە دارستانی جێهێشتنەوە،
ناوی خۆم لەسەر بەردەکانی مێژووی شەوێکی زامدار..
ئەنوسم، بەردەوام لە نامیهرەبانیەکانی دنیا،
هەڵدێم و دێم و دەچم،،
لە نێو بێستانی چنارە بڕاوەکانی کتێبەوە،
وێڵ و سەرگەردان ئەبم،،
با بە شێوەیەکی ترا داڕشتنی ژیان بنوسینەوە!
بە شێوەیەکی تر،،
لە خۆڵەمێێشی بونا،،
شکۆفەی نیگامان گزنگکەن!
بەلەمێ، لە گوناحی مانەوە،
کە شەپۆلە زیویەکانی تەمەن ،
تا پەنجەرەی دورخەی شادومانیمان هاتوە!،،
زۆر جار پێویستە بەخشندە بین،،
لەگەڵ نەمانی ئەو ساتانەی،،
هیچ مانایەکی نیە!
تەماشای شانۆی ژیان دەکەم،
لە ڕوناکی درۆی لێو!،لە بزەی..
پێش فەنابوون، لە سۆراخی ..
مرواریە نەدۆزراوەکانی خۆشبەختی،،،
هەر هیچ مانایەکی نیە!..
بونمان ، هەر خۆی،،
هاتنی کاغەزی سوتاوی نامەیەکی بێ ناونیشان بوو،
لە دانایی چاوەڕوانیش..
سەر دەرناکەم،
هەر چۆلەکەیەکی ڕەشی گومڕایی..
لە پەنجەرە هەڵەکانی دوێنێوە بەدی کەم،،
وا خەیاڵ ئەکەم نەبوبم،،
لە خەوێکی قووڵی بێئاگایی ئەم دنیایەم،،
ناشتوانم، هەنجیرە مۆرەکانی منداا□ی،،،
بچنمەوە جارێکی تر،
ناشتوانم ، بە دوای سیمرخی..

گڕگرتووی تەما نەچم،
پروشەکانی یادەوەریتم بۆ ناگیرێ!!،
ئەی ئەوەی توشی تەنگەژەی ..
چوون و نەچوونی کردم!
هەرگیز، ڕستە ئەرخەوانیەکانی..
جوانی تۆم بۆ نانوسرێتەوە،،،
لەسەر کەناری یەکانگیر ب□ ت□ایی جودایی..
ببینە، لە سیحری پایزێکی..
جەستە فرمێسک و سەراب،،
خۆم بەخشیوەتە،،
شەبەنگی شارێ..
بەرەو ئاسۆی شکستی مرۆڤەکان،
سەری خۆی هەڵگرت،
مردوەکانیشی سەری خۆیان هەڵگرت،
پیرەمێردە نیشتەجێکانی چیاو خۆڵیش،
بە شکۆوە ،
کەلە سەری خۆیان،،،
لە پشت داری ڕوناکیەوە شاردەوە،،
زێوانیش پێشبینی لەوە نەئەکرد،،
ژن و پیاوەکان…
لە قاپی لمینا،
هە نگوینی ڕۆژە تاڵەکانیان بەش کەن، ،،
لە پایتەختی تارماییشەوە،،
کوڕە بێ دڵەکان و کچە بێ ڕۆحەکان،،
بەسانایی، ڕەهێڵە مۆسیقای فەنا…
ئەوانیشی هێنا،
دەمێکە، چو□ تە دەریاچەی خەفەتەوە،،،
گوڵە سپیە سیسەکانی تەمەن،
ئۆرکۆدیۆنی ناخ ئەشکەنجەگرتووی شوێنیش،،،
بەردەوامە لە ژەنینی حەسرەتی نامۆبوون ،،،
کاتێ هەموو سەرهەڵگرتوەکان،
لە فارگۆنی شەمەندەفەرەکانی بیرچونا،
دێن و دەچن،،،
لای من ئاماژەکانی زەرد□ پەڕی ئەڤین،،
هیچ مانایەکی تری نەماوە،،
چونکە بروسکەی ژیان خۆی،،
کورت خایەنە،،،

تۆ ئەی زەریاوان..
ببینە، رؤحم لە هەڵزنەی ..
چیای زەریایە،
سەرسەختە دڵ،
مەوداکانی نێوان ئاسمان و شەپۆلم،،
بەزاندوە،،،
ئەم نیوە شەوە..
لەسەر لوتکەی بەرزی چیای زەریا ،،
دوا مەشخەڵی عیشقێکی درەوشاوەم داگیرساندوە!
....
وێنەکە تابلۆیەکی نیگارکێشی نەرویجی
.Peder Balke – Seascape

وەرزە سەوزەکانی ئەوین.. وەرزی هەشتەم\ شیعری: ستیڤان شەمزینی

بمبەرەوە بۆ مێژووی پێش هەڵوەرینم
لە زستانی پڕ رەهێڵەی ئەوینی ساردتدا
بمبەرەوە بۆ چاخی پێش خنکام
لە سەرابی نێو سەحرای چاوەکانتدا
دەتبەخشمەوە بە رۆژانی تەنهایی
کە باخچەیەک دەرگای بەهاری لێ نەکردیەوە
دەتبەمەوە بۆ نێو رۆژانی پێش ناسینم
کە خۆر لە پشت هەورەوە خۆی لێ دەشاردیەوە

چاوەڕوانیم قەوزەی کرد
تۆ هێشتا بیرت لە سەفەرێک نەکردۆتەوە
بەرەو خاکی هەستم
سەبری ئەیووبم پچڕا
تۆ هێشتا بیرت لە هاتنێک نەکردۆتەوە
پێش وەستانی کاتژمێری تەمەنم

لە مەسیح بێ تاوانترم
دامگرە بەخاچی پرچەکانتەوە و
ل□ نێو پەلکەزێڕینە بمنێژە
لە ئاوی کانی روونترم
مەهێڵە دابڕان لێڵم بکا و
لە نێو چۆمی ژنێتیتدا بمهێڵەوە

وەرە ئەی لە مەریم پاکیزەتر
وەرە ئەی لە باران تەڕتر
وەرە ئەی لە مانگەشەو رووناکتر
وەرە ئەی لە پەروانە سووتاوتر
لێرە لە ناو دڵی من
لێرە لەناو موروە سەوزەکانی چاوم
لێرە لەناو شەوانی دوور و درێژم
ماچێکی تر دەنووسینەوە
لەسەر پەڕەی لێوەکانمان،
لە پەرستگای لێکئاڵانمان
نوێژێکی خۆشنود دائ□ بەستین

مەڕۆ
برینێک لە تەنهاییمدا جێمەهێڵە
مەڕۆ
دوا گەڵا بە درەختی ئومێدەوە مەوەرێنە
کتوپڕ مەڕۆ درزێک مەخەرە
پەنجەرەکانی پەلکەزێڕینەوە
مەڕۆ و دوای خۆت
دەرگای خەونم لەسەر دامەخە
مەڕۆ و دوای تۆ
ئیدی من لە خۆم ئەڕەنجێم
مەڕۆ و دوای رۆشتنی تۆ
ئیدی نەورەسێکی دڵخۆش نیم و
لە هیچ ئاسمانێکی تردا
لە شەقەی باڵ نادەم

پرسیار مەکە
ئەو دڵە بێگەردەم لە کوێ بوو
بەیانییەک دوو فریشتەی خودا
لە ناو چەمی عەشقدا دڵیان شۆردمەوە

پرسیار مەکە
ئەو دڵە غەمبارەم لە کوێ بوو
عەسرێک وەک ئاوی کانی□ک
رێبوارێکی نامۆ لێڵی کرد
پرسیار مەکە
ئەو دڵە کوژراوەم لە کوێ بوو
ئێوارەیەک وەک ریشۆڵەیەکی پەڕاگەندە
لە سەفەرێکدا بەرەو باکوور
بە گوللەی عەشقێکی وێڵەوە بوو

ئاڵای ئەم عەشقەت
لەسەر کەلاوە کۆنەکانی دڵم
بەرز دەکەمەوە
دەستە تەزیوەکانم
ب□ تینی پەنجە گڕاوی□کانی تۆ
گەرم دەکەمەوە

خۆشم ئەوێی
هەر وەک ئەو باڵندەیەی جگە لە ئاسمان
شوێنێکی تری نی□ بۆ فڕین
خۆشم ئەوێی
وەک ئەو شەپۆلەی جگە لە کەنار
جێگەی تری نی□ بۆ سرەوتن

هەرچەند لە چاوەکانتم روانی
بە بێدەنگی هەموو شتێکیان پێ وتم
هەرچەند پەنجەکانتم گووشی
گەرمی هەستت گەیشتە بەفراوی رۆحم
سەیرە نە من توانیم دێڕێک بڵێم
نە تۆ توانیت دڵت بکەیتەوە!!

شیعری: ستیڤان شەمزینی